

PM 2013:125 RVII (Dnr 325-838/2013)

Socialstyrelsens allmänna råd om grundläggande kunskaper och förmågor hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL eller LSS till personer med funktionsnedsättning

Remiss från Socialstyrelsen

Remisstid den 15 augusti 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ” Socialstyrelsens allmänna råd om grundläggande kunskaper och förmågor hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL eller LSS till personer med funktionsnedsättning” hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Socialstyrelsen har tagit fram allmänna råd där rekommendationer ges till stöd för tillämpningen av bestämmelserna i 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) om personal med lämplig utbildning och erfarenhet och i 6 § andra stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, om personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges. De allmänna råden berör bland annat utbildning av personal kring regelverk, förhållningssätt, kommunikation, hälsa, personlig omsorg, social gemenskap och sysselsättning samt aktiviteter i vardagen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor för yttrande. På grund av den korta remisstiden har samtliga svarat med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret anser att det är bra med ett tydliggörande av vilka grundläggande kompetenskrav som ska ställas då det finns ett generellt behov av kompetensutveckling för personal som arbetar med stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Socialförvaltningen anser att det finns ett stort behov av ett nationellt utformat stöd för att tillgängliggöra den bästa kunskapen, eftersom detta är ett relativt outforskat verksamhetsområde.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning anser att det är positivt att Socialstyrelsen har beslutat att ta fram dessa allmänna råd. Råd som reglerar personalens utbildningsnivå, grundläggande kunskaper och förmågor med mera, ger möjlighet att förebygga och undvika missförhållanden i verksamheter med höjd kvalitet för brukarna.

Östermalms stadsdelsförvaltning anser att råden visar på komplexiteten i arbetet och den mycket breda kompetens som krävs av omsorgsassistenterna i dessa yrken.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor anser att det är viktigt att staden avsätter resurser både centralt och i stadsdelarna för att kunna genomföra och följa förslaget till direktiv.

Mina synpunkter

Det är glädjande att Socialstyrelsen har arbetat fram allmänna råd om grundläggande kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg till personer med funktionsnedsättning. Kunskap är en grundläggande faktor för att kunna ge omsorg och service med hög kvalitet. Stockholms stad är projektägare och medfinansiär av Projekt Carpe och Forum Carpe, vars syfte är att höja kompetensen hos personal på alla nivåer inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning. Vår bedömning är att de allmänna råden kommer att vara ett stöd i utformningen av utbildningar för personal i olika verksamheter och på olika organisatorisk nivå. Det finns således mycket positivt med att Socialstyrelsen tar fram dessa allmänna råd. Avseende tillämpningen av de allmänna råden anser jag att även avlösning, ledsagning och olika former av boende (exempelvis stödboende, HVB) enligt SoL bör omfattas.

Jag delar stadsledningskontorets och socialförvaltningens förslag på tillägg i de allmänna råden vad gäller vikten av kunskap om andra huvudmäns ansvar samt att personalen bör ha kunskaper om sina skyldigheter att medverka till god kvalitet i verksamheten och rapportera missförhållanden, enligt Lex Sarah i SoL och LSS.

Staden välkomnar de initiativ som regeringen har tagit för att uppnå de funktionshinderpolitiska målen om bland annat ökad delaktighet och jämlikhet. I detta viktiga arbete är det grundläggande att höja kompetensen hos personalen. Som Socialstyrelsen påpekar kommer det att uppstå kostnader för verksamheterna i samband med utbildningsinsatser. Kommuner och berörda verksamheter bör kompenseras för detta.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ” Socialstyrelsens allmänna råd om grundläggande kunskaper och förmågor hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL eller LSS till personer med funktionsnedsättning” hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Stockholm den 14 augusti 2013

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

Remiss av Socialstyrelsens förslag till allmänna råd om grundläggande kunskaper och förmågor hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL eller LSS till personer med funktionsnedsättning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Det antecknades till förteckningen att Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Det är viktigt att staden även uppmärksammar utbildningsbehovet för personal inom individ- och familjeomsorgen som möter personer med funktionsnedsättningar som inte har kontakt med funktionshindersomsorgen. Det kan handla om personer med missbruks- eller hemlöshetsproblematik som exempelvis har ADHD. Bristande kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar försämrar bemötandet och försvårar möjligheterna att de enskilda får den hjälp och det stöd som de behöver från socialtjänsten.

Det antecknades till protokollet att Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet.

ÄRENDET

Socialstyrelsen har remitterat allmänna råd där rekommendationer ges till stöd för tillämpningen av bestämmelserna i 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) om personal med lämplig utbildning och erfarenhet och i 6 § andra stycket lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, om personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad ska kunna ges.

De allmänna råden berör bl.a. utbildning av personal kring grundläggande värde, regelverk, förhållningssätt, kommunikation, hälsa, personlig omsorg, social gemenskap och sysselsättning samt aktiviteter i vardagen.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor för yttrande. På grund av den korta remisstiden har samtliga svarat med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är överlag positiv till förslag avseende allmänna råd om grundläggande kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning. Kontoret anser att det är bra med ett tydliggörande av vilka grundläggande kompetenskrav som ska ställas.

Allmänt

Stadsledningskontoret ser ett generellt behov av kompetensutveckling för personal som arbetar med stöd och service till personer med funktionsnedsättning.

Förslagen till de allmänna råden anger en konkret grundläggande kunskapsnivå där personal som anställs, eller redan är anställda, inom verksamhetsområdet måste besitta, något som stadsledningskontoret anser är positivt.

Ytterligare en fördel är att kraven på kompetens specificeras i förfrågningsunderlag vid upphandlingar av entreprenader och privata aktörer samt vid anställningsintervjuer.

Tillämpningsområde

De allmänna råden ska gälla för personal som i sin yrkesutövning ger personer med funktionsnedsättning stöd, service eller omsorg efter beslut enligt 4 kap. 1 och 2 § SoL om hemtjänst, boendestöd, bostad med särskild service, sysselsättning eller dagverksamhet samt ett antal insatser enligt LSS.

Stadsledningskontoret har ingen avvikande uppfattning avseende tillämpningsområden men, ställer sig frågande till varför inte ledsagning, avlösning och övriga boendeformer (utöver bostad med särskild service) enligt SoL ingår? Ledsagning och avlösning kan ingå i beslut om hemtjänst men de kan också beviljas separat. Motsvarande insatser enligt LSS ingår också enligt de allmänna råden, vilket ytterligare talar för att de borde göra det även om de ges enligt SoL.

Grundläggande värden

I de allmänna rådets fjärde avsnitt anges att personal minst bör ha kunskaper om övergripande mål inom socialtjänstens område inklusive LSS, som rör personer med funktionsnedsättning. Vidare anges kunskaper om bl a FN:s konvention om barnets rättigheter och om

rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Stadsledningskontoret anser att detta är bra och det är i enighet med stadens styrande dokument.

Stadsledningskontoret anser vidare att det vore bra om personalen har kunskap om verksamhetens mål. Det får ses som en mycket grundläggande kunskap att veta vilka mål den verksamhet man arbetar inom har.

Regelverk

I rådets avsnitt om regelverk redogörs för att personal ska ha kunskap om relevanta regelverk på socialtjänstens område och förmåga att dokumentera sitt arbete enligt gällande lagar och föreskrifter.

Stadsledningskontoret därutöver två förslag till tillägg. Det första gäller kunskaper om andra huvudmäns ansvar och om kommunens skyldighet att samordna insatser från olika huvudmän. För att kunna ge brukaren bästa möjliga stöd och förutsättningar är det viktigt att personalen känner till andra huvudmäns ansvar.

Det andra förslaget är att personalen bör ha kunskaper om sin skyldighet att medverka till god kvalitet i verksamheten och rapportera missförhållanden eller risker för att missförhållanden ska uppstå, enligt Lex Sarah i SoL och LSS.

Förhållningssätt och bedömningsförmåga

Under rådets avsnitt om förhållningssätt och bedömningsförmåga detta avsnitt redogörs för att personalen ska ha kunskap om människors levnadsvillkor, olika livsfaser m.m.

Stadsledningskontoret anser förtydliganden behövs avseende ”kunskap om livets olika faser: barndom, ungdom, vuxenliv och ålderdom”. Definitionen är inte heltäckande och det är inte helt klart vad som menas.

Synpunkter avseende konsekvensutredningen

Socialstyrelsen bedömer att kostnaderna för utbildningsinsatser för befintlig personal kommer att minska när omställningsfasen är över. Stadsledningskontoret delar detta resonemang men vill understryka att i inledningsfasen är det oundvikligt med högre kostnader för utbildning.

Socialstyrelsen anser vidare att kraven på grundläggande kunskaper och förmågor kommer att kunna ställas redan vid anställning av ny personal. Stadsledningskontoret delar denna uppfattning.

Stadsledningskontoret anser att det även i framtiden kommer att finnas ett behov av satsningar på kompetensutveckling för personal inom detta område. Detta beror bland annat på att många arbetstagare i denna grupp inte har svenska som modersmål samt att utbildningsgraden generellt sett är låg. Dessutom är det ett relativt outforskat område där mycket ny kunskap kan bli tillgängligt inom en åskådlig framtid.

Stadsledningskontoret bedömer därför att behov kommer finnas av framtida utbildningsinsatser för att upprätthålla kompetensnivån både enligt LSS och SoL.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen är överlag positiv till förslaget till allmänna råd om grundläggande kunskaper hos personal som ger stöd, service eller omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning. Det är mycket välkommet med ett tydliggörande av vilka grundläggande kompetenskrav som ska ställas.

Förvaltningen vill emellertid framföra några synpunkter och förslag till förändringar i de allmänna råden. Nedan följer dessa förslag, uppdelat utifrån de olika avsnitten i remissen.

Allmänt

Behovet av kompetensutveckling är väldigt stort inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning. De allmänna råden kommer utgöra en relativt konkret grundläggande nivå där

personal som anställs, eller redan är anställda, inom verksamheter måste befinna sig kompetensmässigt, vilket är positivt. Likaså kan dessa krav specificeras i förfrågningsunderlag vid upphandlingar av entreprenader och privata aktörer samt vid anställningsintervjuer. Allt detta kan vara verktyg för att på sikt höja kompetensen inom verksamhetsområdet. Stockholms stad är projektägare och medfinansiär av Projekt Carpe och Forum Carpe, vars syfte är att höja kompetensen hos personal på alla nivåer inom verksamhetsområde funktionsnedsättning. Socialförvaltningen bedömer att de allmänna råden även kommer att vara ett stöd för dem när de utformar utbildningar för personal i olika verksamheter och på olika organisatorisk nivå. Det finns således mycket positivt med att Socialstyrelsen tar fram dessa allmänna råd.

I konsekvensutredningen som bifogades de allmänna råden framhålls att de allmänna råden avser grundläggande kompetens och att det i många fall kan behövas betydligt djupare kunskaper inom vissa av de nämnda områdena utifrån vilken verksamhet och/eller målgrupp en medarbetare arbetar med. Detta anser socialförvaltningen bör lyftas tydligare även i de allmänna råden, då det är ett viktigt påpekande som är högst relevant. I många fall krävs bredare och/eller djupare kompetens inom vissa områden.

Tillämpningsområde

I de allmänna råden anges att de ska gälla för personal som i sin yrkesutövning ger personer med funktionsnedsättning stöd, service eller omsorg efter beslut enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL om hemtjänst, boendestöd, bostad med särskild service, sysselsättning eller dagverksamhet samt ett antal insatser enligt LSS.

Socialförvaltningen ställer sig frågande till varför inte ledsagning, avlösning och övriga boendeformer (utöver bostad med särskild service) enligt SoL ingår? Ledsagning och avlösning kan ingå i beslut om hemtjänst men de kan också beviljas separat. Motsvarande insatser enligt LSS ingår också enligt de allmänna råden, vilket ytterligare talar för att de borde göra det även om de ges enligt SoL.

Grundläggande värden

I de allmänna råden anges att personal minst bör ha kunskaper om övergripande mål inom socialtjänstens område inklusive LSS, som rör personer med funktionsnedsättning. Vidare anges kunskaper om bl a FN:s konvention om barnets rättigheter och om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Socialförvaltningen anser att man även bör lägga till att personalen ska ha kunskaper om verksamhetens mål. Det får ses som en mycket grundläggande kunskap att veta vilka mål den verksamhet man arbetar inom har vilket anges i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:6) om bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt LSS. Även utifrån den aspekten är det rimligt att det ingår även i de allmänna råden om grundläggande kunskaper för personal som ger stöd, service eller omsorg inom andra insatser för personer med funktionsnedsättning.

Regelverk

I detta avsnitt redogörs för att personal ska ha kunskap om relevanta regelverk på socialtjänstens område och förmåga att dokumentera sitt arbete enligt gällande lagar och föreskrifter mm.

Socialförvaltningen har två förslag till tillägg. Det första gäller kunskaper om andra huvudmäns ansvar och om kommunens skyldighet att samordna insatser från olika huvudmän. För att kunna ge brukaren bästa möjliga stöd och förutsättningar är det viktigt att personalen känner till andra huvudmäns ansvar.

Det andra förslaget är att personalen bör ha kunskaper om sin skyldighet att medverka till god kvalitet i verksamheten och rapportera missförhållanden eller risker för att missförhållanden ska uppstå, enligt Lex Sarah i SoL och LSS. Socialförvaltningen uppfattar det som att denna punkt ingår i den första punkten i detta avsnitt, ”kunskaper om regelverket inom socialtjänstens område, inklusive LSS...”. Kunskaperna om innebörden i Lex Sarah bedömer dock socialförvaltningen som så viktiga att de bör lyftas fram i en egen punkt.

Förhållningssätt och bedömningsförmåga

I detta avsnitt redogörs för att personalen ska ha kunskaper om människors levnadsvillkor, olika livsfaser mm.

Socialförvaltningen anser att punkt två, som lyder ”kunskap om livets olika faser: barn- dom, ungdom, vuxenliv och ålderdom” är något otydligt formulerad. Vad menar man med ”kunskaper om livets olika faser”? Att ha kunskaper om människans psykologiska och fysiska utveckling genom livet är viktigt, och socialförvaltningen anser det inte klart om detta är vad som menas under denna punkt. Om det inte är det som avses bör en sådan punkt läggas till. Denna kunskap är viktigt för att kunna bemöta människan, utforma stöd och i möjligaste mån kunna förstå en människas situation på ett adekvat sätt.

Vidare finns behov av ytterligare ett tillägg som behandlar etiskt förhållningssätt. Det är mycket viktigt att personalen kan tillämpa ett sådant i sitt arbete. Förslagsvis kunde punkten formuleras ”förmåga till etiskt förhållningssätt” eller liknande.

Synpunkter avseende konsekvensutredningen

Här följer socialförvaltningens synpunkter och reflektioner över den konsekvensutredning som Socialstyrelsen gjort avseende de allmänna råden.

Beskrivning av problemet och vad avsikten är att uppnå

I detta avsnitt framhålls vikten av att personal kan arbeta utifrån bästa tillgängliga kunskap, för att kunna bidra till att förverkliga målen i regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011-2016. Socialförvaltningen instämmer häri och vill understryka att det finns ett stort behov av nationellt utformat stöd för att tillgängliggöra den bästa tillgängliga kunskapen, då detta är ett jämförelsevis utforskat verksamhetsområde. Socialstyrelsen är en aktör som har en viktig roll i att informera om vad som är bästa tillgängliga kunskap inom området.

Uppgifter om kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Socialstyrelsen skriver att kostnaderna för utbildningsinsatser för befintlig personal kommer att minska när omställningsfasen är över. Vidare skriver man att kraven på grundläggande kunskaper och förmågor kommer att kunna ställas redan vid anställning av ny personal. Det kommer även i framtiden att krävas stora satsningar på kompetensutveckling för personal inom detta område. Detta beroende bland annat på tillgången på arbetskraft, att många arbetstagare i denna grupp inte har svenska som modersmål samt att utbildningsgraden generellt sett är låg. Socialförvaltningen vill därför framhålla behovet av framtida nationella satsningar för att upprätthålla kompetensnivån både enligt LSS och SoL.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att socialstyrelsen har beslutat att ta fram dessa allmänna råd. Råd som reglerar personalens utbildningsnivå, grundläggande kunskaper och förmågor med mera, ger möjlighet att förebygga och undvika missförhållanden i verksamheter med höjd kvalitet för brukarna.

Förvaltningen instämmer i att för de verksamheter som följer de allmänna råden kan detta leda till ökade kostnader för utbildningsinsatser. Förvaltningen föreslår att Socialförvaltningen ser över möjligheten att anordna centralt planerade grundutbildningar med vikariatsättning, som Äldreförvaltningen anordnat i flera år för undersköterskor och vårdbiträden inom äldreomsorgen.

Östermalms stadsdelsförvaltning

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Östermalms SDF välkomnar Socialstyrelsens förslag till allmänna råd om grundläggande kunskaper hos personal som ger stöd, service och omsorg enligt SoL och LSS till personer med funktionsnedsättning. Råden visar på komplexiteten i arbetet och den mycket breda kompetens som krävs av omsorgsassistenterna i dessa yrken.

Personalen förväntas kunna kommunicera med brukare, kollegor, anhöriga, myndighetspersoner och övriga intressenter runt brukaren. Sköta hem och hushåll. Ha kunskaper om funktionsnedsättningar, planera, dokumentera, samverka och uppföljning mm, vilket de allmänna råden ger förutsättningar till.

Förvaltningen föreslår att följande tillägg bör göras avseende:

Kommunikation

- Förmåga att arbeta på ett anhörigstödande sätt.

Personlig omsorg

- Nagelvård och rakning ska finnas med i kunskaperna kring den personliga hygien

Social gemenskap och sysselsättning

- Förmåga att kunna inventera, utveckla och planera fritidsaktiviteter utifrån den boendes intressen.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor tjänsteutlåtande daterat den 24 juli 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Vi förutsätter att staden avsätter resurser både centralt och i stadsdelarna för att kunna genomföra och följa förslaget till direktiv. När vi menar resurser menar vi ekonomiska och att det planeras in i verksamhetsplanerna. Främst då utbildning av berörd personal.

I övrigt lämna förslaget till respektive riksförbund för ev yttrande.